

Motion till riksdagen 2011/12:So658

av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP)

Barn som lever under utsatta livsvillkor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förslag på en nationell handlingsplan mot barnfattigdom.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att höja grundnivån i föräldraförsäkringen.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att höja underhållsstödet.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att värdesäkra underhållsbidraget gentemot prisbasbeloppet.¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att datorer m.m. ska ingå i riksnormen för försörjningsstöd.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nyanlända barnfamiljers ekonomiska situation.¹
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en förlängning av möjligheten till förkortad arbetsdag för föräldrar.²
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att barn fortfarande vräks från sina hem.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om dilemmat kring att äga en bostadsrätt och behovet av stöd från socialtjänsten.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om problematiken kring långvarigt beroende av försörjningsstöd.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om pilotprojekt när det gäller hemstöd för ensamstående föräldrar.

Fel! Okänt namn på

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att rätten till barnomsorg även ska gälla på oönskade arbetstid.³
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över riktlinjerna för stöd till barns glasögon för att stärka möjligheterna för barn med synfel att få glasögon oberoende av var i landet de bor.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insatser för överskuldatta.⁴
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avgifter för barn inom landstingen.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utökad hjälplinje för placerade barn.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om UMO, ungdomsmottagningen på nätet.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barns rätt till eget biträde.⁴
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utbildningen i grundskolan ska vara helt avgiftsfri och att det endast i undantagsfall får tas ut avgifter.³
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skolmaten i gymnasieskolan ska vara avgiftsfri för eleverna i såväl kommunala som fristående gymnasieskolor.³
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utforma rekommendationer att grundskoleelever ska erbjudas frukost i skolan.³
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att barn vars föräldrar blir arbetslösa eller sjukskrivna bör ha rätt till en plats på fritidshem.³
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barngruppernas storlek på fritidshemmen och fritidsklubbarna.³
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tydligare kvalitetskriterier och mer regelbunden tillsyn av fritidshemmens verksamheter.³
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barns möjligheter till lov med aktiviteter.³
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stödgrupper för barn till missbrukande eller psykiskt sjuka föräldrar.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förslaget om en fungerande familjerådgivning.

¹ Yrkandena 2–4 och 6 hänvisade till SfU.

² Yrkande 7 hänvisat till AU.

³ Yrkandena 12 och 19–25 hänvisade till UbU.

Fel! Okänt namn på

⁴ Yrkandena 14 och 18 hänvisade till CU.

Fel! Okänt namn på

Motivering

Barnfattigdom som begrepp har diskuterats mycket det senaste halvåret. Rädda Barnens årsrapport 2010 lyfte frågan särskilt, debatten har förts i medierna, flera politiska partier har lyft frågan som också debatterats i en särskild debatt i riksdagen. Miljöpartiet de gröna välkomnar diskussionen och har också varit drivande i frågan.

Barnfattigdom lyfter de ekonomiska förhållanden som barn lever under. Olikhet i levnadsvillkor har i sig stor betydelse för hälsa och framtida hälsa. Att ha mycket små resurser stänger också barn rent konkret ute från många möjligheter som andra barn har.

Studier har visat på ett tydligt samband mellan fattigdom och en rad viktiga aspekter såsom utbildningsresultat, etablering på arbetsmarknaden, hälsa, mobbning och trygghet i det egna bostadsområdet. Detta lyfts i Rädda Barnens rapport 2010 som skrivits av Tapio Salonen, professor i socialt arbete.

Miljöpartiet vill dock i begreppet även lyfta in barn som lever i andra särskilt utsatta livssituationer, utan att nödvändigtvis vara barn till förälder/föräldrar som betecknas som fattiga. Det gäller t.ex. barn till föräldrar som missbrukar, har psykisk sjukdom eller brukar våld. Att vara barn till föräldrar som är långvarigt arbetslösa eller som av olika skäl förlorat tron på framtiden har också stor inverkan på barnen och ökar deras utsatthet. Dessa olika tillstånd kan sammanfalla med ekonomisk utsatthet, men gör det inte alltid.

För att fånga in viktiga synpunkter och aspekter på barnfattigdom och vad som behöver göras har Miljöpartiet under våren haft rundabordssamtal med organisationer som har stor erfarenhet av frågorna ur olika perspektiv. Vi har också uppmanat allmänheten att via en särskild kanal höra av sig direkt till oss om tips och förslag. Dessa har vi tagit med oss i det vidare arbetet.

Gröna utgångspunkter

Varje barn har egna rättigheter enligt FN:s konvention om barns rättigheter. Mänskliga rättigheter måste vara utgångspunkten i allt arbete runt barnfattigdom och barns särskilda utsatthet. Barnkonventionen och alla barns rätt till hälsa, bostad och socialt värdigt liv är i detta sammanhang grundläggande dokument. Dessa rättigheter till att leva och utvecklas, att växa upp i trygghet och skyddas mot övergrepp och rätt att respekteras för vad de tycker och tänker måste vara utgångspunkten i samhällsplanering och politiskt beslutsfattande.

Vi anser också att det är viktigt att fokusera på orsaker och inte symtom. Att öka bidragsnivåer eller höja jobbskatteavdrag, som hittills varit regeringens svar på allt, är långt ifrån tillräckligt.

Grundläggande strukturella förhållanden såsom en fungerande arbetsmarknad, att människor har råd att bo i sina bostäder, att skolan är bra oavsett var man bor i Sverige och ökad jämställdhet är viktiga. Ett fungerande social-

försäkringssystem betyder inte minst mycket för att människor ska ha skydd när de blir sjuka och inte behöva oroa sig för det. Det är ett problem som har blivit påtagligt med nuvarande regerings politik. Det har stor betydelse för människor i praktiken hur försörjningsstödet är utformat, och på vilket sätt det ges. Skuldbeläggande, misstroende socialsekreterare kan vara förödande för självkänslan.

Andra faktorer som bidrar till ett bra liv är tillgång till natur, rent vatten, ren luft och en bullerfri miljö. Det är basalt och något alla människor behöver.

Vi gröna ser vidare som ett viktigt perspektiv också att skapa vad vi kallar nya livschanser – att oavsett hur livet har varit hittills skapa möjligheter och vägar för enskilda att ta sig vidare. Det gäller såväl vuxna som barn.

Nya livschanser behöver även ges till geografiska områden eller bostadsområden som av olika skäl börjat kännetecknas av förlorad framtidstro. Kanske i framför allt dessa områden är det av stor betydelse att det skapas nya livschanser, att barn och unga samt deras föräldrar ges möjligheter att bryta negativa livsmönster och kan gå vidare. Där fyller en bra skola med hög kvalitativ nivå en särskilt viktig funktion. Utsatthet kan till viss del sägas gå i arv. Det är viktigt att skapa förutsättningar för att kunna bryta det. Och det är synnerligen viktigt att barn och unga inte tappar framtidstron, något som i sig kan skapa grogrund för inte bara egna problem utan samhällsproblem.

Om olika mått på barnfattigdom

När det gäller nivåer finns olika sätt att mäta fattigdom och barnfattigdom. Rädda Barnen använder måttet ”barn i familjer som antingen får försörjningsstöd eller har låg inkomststandard, d.v.s. inkomster som inte täcker skäliga levnadsomkostnader”. Så definierat var barnfattigdomen för mätåret 2008 11,5 procent. Socialdepartementet definierar barnfattigdom som ”andelen barn vars föräldrar får försörjningsstöd”, vilket samma år uppgick till 7 procent. Oavsett hur man mäter så finns barnfattigdom i Sverige och det ställer krav på insatser.

EU har satt upp fem mål som ska ha uppnåtts 2020. Varje land omvandlar EU-målen till nationella mål som speglar situationen och förutsättningarna i det landet. Ett av de uppsatta målen är att antalet människor som lever eller riskerar att leva i fattigdom och social utestängning ska ha minskat med minst 20 miljoner till 2020. EU använder ett relativt fattigdomsbegrepp som bygger på inkomstskillnaderna i ett land. Fattigdomsgränsen sätts vid 60 procent av medianinkomsten i landet.

Måtten har mött kritik, genom att en person skulle anses fattig bara i relativ mening, trots att han eller hon egentligen kan ha väldigt mycket pengar och klara sig väl. Det är sant. Ett annat kritiskt argument är att familjer som är fattiga eller uppbär socialbidrag vid en viss given punkt kanske bara befinner sig i en mycket tillfällig svacka och normalt klarar sig bra. Det är också sant.

Vi anser dock att det för ett land är viktigt att inte skapa för stora klyftor och att skapa jämlikhet i levnadsvillkor, något som folkhälsoforskningen lyfter starkt. Men det är också förstås angeläget att se hur stora grupper som

Fel! Okänt namn på

under längre tider lever på mycket låga ekonomiska nivåer och hitta sätt att förbättra deras villkor.

Våra förslag

Miljöpartiet lyfter här ett antal förslag som utifrån ovanstående minskar barnfattigdom och barns utsatthet, på olika sätt och olika nivåer. På ett eller annat sätt kan man säga att mycket av den politik som förbättrar dels de vuxnas ekonomiska situation, dels deras livsvillkor i övrigt har inverkan och påverkar barns livssituation. Men för att få bra översiktlig kunskap om barns livsvillkor behövs det en nationell handlingsplan för att synliggöra de problem som riskerar att drabba barn i utsatta livssituationer. Vi vet dock tillräckligt för att redan nu kunna föreslå ett antal förslag som vi menar kan hjälpa barn i en utsatt livssituation.

Nationell handlingsplan

Miljöpartiet anser att en nationell handlingsplan behöver tas fram i Sverige för att vi ska kunna ta ett helhetsgrepp på problemet för barn som lever i dels ekonomiskt utsatta familjer, dels annan utsatthet. En sådan handlingsplan ska bl.a. innehålla tidsbestämda mål, åtgärder för att nå målen, uppföljningsmekanismer och resursbesättas samt ett tydligt barnrättsperspektiv.

Det finns som sagt var olika sätt att mäta fattigdom och barnfattigdom. Oavsett hur man mäter så finns barnfattigdom i Sverige och det ställer krav på insatser.

Vi anser därför att en nationell handlingsplan behöver tas fram och att regeringen skyndsamt bör återkomma med förslag på en sådan.

Förändra målet för den ekonomiska familjepolitiken

Ett centralt syfte med trygghetssystemen har varit en solidarisk omfördelning mellan barnfamiljer och andra grupper och över individens livscykel. Regeringen har tagit bort den omfördelnde ambitionen för den ekonomiska familjepolitiken, vilket inte kan tolkas på annat sätt än att de inte motsätter sig ökade klyftor.

Miljöpartiet vill revidera målet så att den ekonomiska familjepolitiken ska motverka ekonomiska orättvisor, men också tydligt slå fast att även jämställdhet ingår i målet. Därför vill vi att målsättningen för den ekonomiska familjepolitiken ska vara *att skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn ska minska och jämställdhet mellan könen ska uppmuntras inom ramen för den generella politiken.*

Förändringar i de generella försäkringssystemen

Att barns föräldrar ska ha rimliga villkor oavsett om de arbetar, är sjuk-skrivna, arbetslösa, föräldralediga eller studerar är viktigt. För att skapa bättre villkor behöver man redan nu göra några förändringar.

Höjd grundnivå i föräldraförsäkringen

Vi vill höja grundnivån i föräldraförsäkringen så att alla nyblivna föräldrar oavsett tidigare situation ska komma upp i den nivå som motsvarar det s.k. golvet i arbetslöshetsersättningen. Detta gäller för de dagar som beräknas på SGI-nivå. Grundnivån i föräldraförsäkringen är i dag 180 kronor per dag, och skulle då omräknat bli 229 kronor per dag. Om detta bör regeringen återkomma.

Höjt underhållsstöd

De flesta barn bor efter en separation mellan föräldrarna hos mamman. Det underhållsstöd som Försäkringskassan betalar ut till en del av dessa barn för att kompensera försörjningsbortfall har sedan 1994 höjts med endast 100 kronor (8,8 procent), vilket innebär en kraftig urholkning av värdet. Detta har främst drabbat hushållstypen ensamstående kvinnor med barn. Miljöpartiet vill höja stödet med 150 kronor per månad från och med 2012 samt värdesäkra det gentemot prisbasbeloppet utifrån den nivån.

Satsningen är på 300 miljoner kronor per år. Pengar som med stor träffsäkerhet kommer att nå de mest ekonomiskt utsatta barnhushållen.

Förändringar i bidragsnormen

I takt med den ökande digitaliseringen och datorn som ett självklart arbetsredskap i skola och arbetsliv bör man diskutera om det i riksnormen för försörjningsstöd ska ingå dator, mjukvara och bredbandskostnad. Barn i fattiga familjer riskerar annars att utestängas från denna viktiga arena. För barn som lever i familjer som är beroende av försörjningsstöd finns inte dessa kostnader med. Idag står tv och dagstidning som rubriker i riksnormen.

Med anledning av det bör regeringen återkomma med ett förslag om hur dator, mjukvara och bredbandskostnad kan ingå i riksnormen för försörjningsstöd.

Fel! Okänt namn

Nyanlända barnfamiljers ekonomiska situation

Idag är barnbidraget på 1 050 kronor per månad och barn. Efter andra barnet tillkommer ett flerbarnstillägg på 150 kronor per månad, efter tredje barnet tillkommer ett tillägg på 604 kronor osv.

När det gäller nyanlända familjer är reglerna de motsatta. Från och med det fjärde barnet halveras bidraget. För nyanlända som bor på anläggning är dagersättningen 12 kronor för barn till och med 17 år, men det halveras från och med tredje barnet. För nyanlända som har hittat ett eget boende är ersättningen 50 kronor per dag för barn till och med 17 år, men även detta halveras i och med tredje barnet. Detta är inte rimligt. Det är enligt Miljöpartiet orimligt att göra skillnad på familjers behov av ekonomiska medel beroende på ursprung. Vi anser att regeringen måste se över de nyanländas ekonomiska situation och återkomma till riksdagen med förslag om hur denna kan stärkas.

Förlängd möjlighet till förkortad arbetsdag tills barnet fyller 15 år

Vi vill också möjliggöra en förkortad arbetsdag för föräldrar under en längre tid. Enligt föräldraledighetslagen har varje förälder rätt till förkortad arbetsdag med upp till 25 procent av normal arbetstid, tills barnet fyllt 8 år. Vi menar att den tiden ska utsträckas tills barnet fyllt 15 år. Även föräldrar till tonåringar kan behöva gå ner i tid för att bättre finnas till hands för sina barn. Regeringen bör återkomma angående detta.

Barn ska inte behöva oroa sig för att vräkas

Miljöpartiet är oroat över att barn fortfarande vräks. Under 2010 berördes 632 barn i Sverige av vräkningar, enligt Kronofogdemyndighetens statistik. Det är något fler än året innan – trots att målsättningen är att inga barn ska drabbas. Skillnaderna mellan olika kommuner är stora och flest vräks i storstäderna. I över 90 procent är den formella anledningen hyresskulder.

Regeringens strategi för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden har pågått under åren 2007–2009. Socialstyrelsen har fått ett flertal uppdrag och 2011 presenterades rapporten *Varför vräks barn fortfarande?* En arbetsgrupp tillsattes av barn- och äldreministern Maria Larsson. I den rapporten finns ett flertal förslag för att förhindra att barn vräks. Ministern har lovat att återkomma i den frågan.

Miljöpartiet menar att trots den nolltolerans som regeringen utlovat kvarstår en hel del problem som måste ses över.

Hemlöshetsproblematiken kan även drabba familjer som bor i bostadsrätter och av olika skäl, t.ex. sjukdom eller arbetslöshet, är i behov av ekonomiskt bistånd från socialtjänsten. Familjerna brukar ges råd om ett antal månader för att sälja sina bostadsrätter. Men det har kommit till vår kännedom att det inte är helt ovanligt att dessa familjer har så stora skulder att det inte kommer

att finnas kvar några pengar vid en lägenhetsförsäljning. Därmed försvåras deras möjligheter att i så fall köpa en ny mindre/billigare lägenhet. Och att få tillgång till en hyreslägenhet, särskilt i storstadsområdena, är väldigt svårt. Dessutom är det i princip nästan omöjligt att bli godkänd som hyresgäst om du har prickar hos kronofogden. Med andra ord – vart ska dessa familjer ta vägen? Ibland kan det vara billigare att bo kvar i sin bostadsrätt än att flytta till en hyresrätt där socialtjänsten beviljar hyran. Rättsläget är på kommunernas sida att inte bevilja socialbidrag någon längre tid för boendekostnad i bostadsrätt för socialbidragstagare, även vid personliga skäl som t.ex svåra psykiska problem. Socialstyrelsen har tittat på frågan och kommit med rekommendationer, men problemet kvarstår.

Detta är ett dilemma då antalet bostadsrätter ökar framför allt i storstäderna.

Alla familjer riskerar att hamna i en långvarig arbetslöshet eller sjukdom trots att man vid köptillfället hade både hälsa och inkomst, men vi ser en risk att detta kommer att bli ett allt större problem när tidigare välfungerande familjer inte längre har råd att betala och inte har rätt att få hjälp från socialtjänsten. Regeringen bör se över denna problematik.

Långvarigt beroende av försörjningsstöd

Försörjningsstödet är tänkt som ett kortvarigt bistånd tills en person eller ett hushåll återigen kommer på fötter. I dagsläget finns dock ett antal personer och familjer där det inte fungerar som det var tänkt och stödet blir långvarigt. En del barn växer upp i familjer som uppbär försörjningsstöd under hela deras uppväxttid, vilket riskerar att starkt begränsa deras möjligheter. Vi vill därför att en översyn ska göras både av nivåer i försörjningsstödet och huruvida det är rimligt att särskilda hänsyn tas vid långvarigt beroende. Möjligheten att börja arbeta och under vissa förutsättningar ändå behålla en del av försörjningsstödet är också angeläget att se över. Barnperspektivet ska vara i fokus. Man behöver även se över hur den som är långtidsberoende av socialbidrag ska kunna få vara ledig med sina barn under exempelvis sommarlov/jullov. I dagsläget får den som är arbetslös socialbidragstagare aldrig vara ledig om hon eller han inte har mycket speciella skäl eller en snäll socialsekreterare.

Hemstöd för ensamstående föräldrar

Ensamföräldrar och deras barn riskerar att vara särskilt utsatta bl.a. för att det bara finns en inkomsttagare. I en situation där barnet eller föräldern är mycket sjuk finns ingen möjlighet för ensamföräldern att exempelvis handla eller städa i hemmet. I nuläget är man helt beroende av att familj eller vänner har möjlighet att hjälpa till. Det är inte alla som har ett sådant nätverk. I dessa situationer borde det vara möjligt för ensamstående föräldrar att få hjälp med det allra viktigaste. Vetskapen om att det går att få hjälp om man blir sjuk besparar många ensamstående föräldrar en hel del oro.

Fel! Okänt namn på

På sikt vill vi därför se att ett pilotprojekt genomförs i tre kommuner för att därefter utvärderas. Projektet innebär att ensamföräldrar vid egen eller barnets sjukdom får rätt till hemstöd, en tjänst motsvarande hemtjänsten för äldre, till en låg kostnad.

Idag finns det möjlighet att andra än barnets vårdnadshavare är hemma med sjukt barn med ersättning från Försäkringskassan men vi ser ändå detta som ett intressant förslag att pröva som ett sätt att underlätta för ensamföräldrar i en svår situation.

Barnomsorg på obekvämt arbetstid

I dag erbjuder bara cirka hälften av alla kommuner barnomsorg på obekvämt arbetstid.

Kommunerna är inte skyldiga att erbjuda nattomsorg eller omsorg på helger. Detta ställer självklart till problem för alla de föräldrar som arbetar kvällar, nätter och helger eller mycket tidigt på morgonen, vilket är vanligt inom t.ex. vården och industrin. Ett extra stort problem blir det för ensamstående föräldrar. Även föräldrar där båda arbetar inom kulturvärlden har problem eftersom deras arbetstid ofta är på kvällen efter att den ordinarie förskolan har stängt. Arbetslösheten bland ensamstående föräldrar är högre än bland övriga. Att inte kunna få barnomsorg som motsvarar ens arbetstider får inte vara ett hinder för en ensamstående förälder att ta ett jobb. Miljöpartiet anser att kommunen ska vara skyldig att ordna barnomsorg på obekvämt arbetstid. Därför ska kommunerna även vara skyldiga att erbjuda barnomsorg på natten och tidiga morgnar samt på helgerna. Finansiering för att stimulera detta förslag i kommunerna återfinns i utgiftsområde 16 i Miljöpartiets förslag till budget.

Därför är det av stor betydelse att riksdagen uttalar som sin mening till regeringen att rätten till barnomsorg även ska gälla under obekvämt arbetstid.

Glasögon till barn

Alla barn i Sverige har rätt till vård på lika villkor. Barnkonventionens artikel 24 handlar om barnens rätt till bästa möjliga hälsa, men för många familjer innebär t.ex. kostnaderna för barnens glasögon, mediciner och hjälpmedel ett hårt slag mot hushållsbudgeten. Omkring en kvarts miljon barn i Sverige beräknas växa upp i en fattig familj där brist på pengar är ett ständigt problem.

Barn som inte får hjälp att rätta till synfel utvecklar inte synskärpan. Detta kan inte rättas till senare i livet. Glasögon till barn borde ses som medicinsk behandling så länge som synen utvecklas.

Det är därför viktigt att barn med synfel får de glasögon de behöver, oavsett föräldrarnas ekonomiska situation. Nedsatt syn och synfel måste betraktas på samma sätt som nedsatt hörsel eller annat funktionshinder. Det är nödvän-

digt för att barn ska kunna utvecklas och hänga med i skolan och delta i gemenskapen med sina kamrater.

Huruvida barn kan få bidrag till glasögon idag beror på var i landet de bor. De flesta landsting ger någon form av subventionering för barn mellan 2 och 7 år, men bidragen varierar från 250 till 1 250 kronor. För barn i skolåldern är situationen mycket värre då enbart ett fåtal landsting ger bidrag till barn som fyllt 7 år, trots att glasögon för skolbarn med synfel är nödvändiga för inläringen.

FN:s barnrättskommitté har riktat stark kritik mot Sverige för att stöd till barn med sämre ekonomiska förutsättningar ser mycket olika ut i olika delar av landet. Kommittén har uppmanat regeringen att jämna ut olikheterna. Barnkonventionen gäller i hela Sverige, oavsett var man bor. Därför bör regeringen se över riktlinjerna för stöd till barns glasögon för att stärka möjligheterna för barn med synfel att få glasögon, oberoende av var i landet de bor.

Insatser för överskuldsatta

A. Höjda normalbelopp med fokus på barnfamiljer

Den del av inkomsten som en person med utmätning får behålla själv, förbehållsbeloppet, ligger idag under gränsen för försörjningsstöd, trots att försörjningsstödet är tänkt att vara endast tillfälligt medan förbehållsbeloppet kan sträcka sig över flera år. Vi vill höja det normalbelopp som individens förbehållsbelopp beräknas utifrån vid utmätning på grund av skuldsanering eller överskuldsättning. Detta ska ske genom att kostnader kopplade till barn, t.ex. umgängeskostnader, i högre grad tas hänsyn till.

B. Förkorta betalningsperioden för skuldsanering till tre år

Att växa upp med föräldrar utsatta för utmätning innebär mycket knappa ekonomiska villkor. Dagens betalningsperiod för skuldsanering på fem år är en lång tid för ett barn och kommer att utgöra stor del av barndomen. Vi vill förkorta betalningsperioden till tre år. Detta är särskilt angeläget för personer med barn, men även andra är i behov av samma reform och den förkortade tiden ska därför gälla alla gäldenärer med skuldsanering.

Avgifter för barn inom landstingen

Patientavgifterna regleras i respektive landsting och ser mycket olika ut mellan landstingen, så även avgifterna för barn. I en del landsting är det en avgift för akutsjukvård men det är avgiftsfritt att besöka vårdcentraler och jourläkare. Andra har tvärtom. Man har genom akutvårdsavgiften fått bort en s.k. övernattning av akutsjukvården som i sin tur bidrar till onödiga köer och smittspridning. Skälen till de olika valen skiftar självklart. Vi anser dock att det är av stor vikt att inte de sjuka barnen ska drabbas av de olika landstingens ekonomi.

Fel! Okänt namn på

Regeringen bör ge Socialstyrelsen eller annan lämplig aktör i uppdrag att se över hur avgiftssystemen inom sjukvården för barn skiftar mellan landstingen och vilka konsekvenser det eventuellt kan få för barnen.

Utökad hjälplinje för placerade barn

På Socialstyrelsens tillsynsenhet startade man i april 2010 en telefonlinje dit barn och unga som är placerade kan vända sig direkt. Det kan handla om att man vill anmäla att man inte har det bra, att man vill fråga om det är okej att familjehemmet eller institutionen har vissa regler eller annat. Tanken är att man kan ha svårt att ta upp vissa frågor med sin socialsekreterare eller familjehemmet eftersom man är i ett sådant beroendeförhållande. Miljöpartiet välkomnar detta. Däremot anser vi att verksamheten behöver utvecklas. Behovet ökar i takt med att telefonlinjen blir alltmer känd. Detta är en liten, men mycket viktig insats som behöver göras och som förbättrar situationen för alla de barn som är placerade över landet. Miljöpartiet anser att funktionen på Socialstyrelsen behöver utökas med två tjänster och avsätter 1 miljon kronor för detta.

UMO, ungdomsmottagningen på nätet

UMO, ungdomsmottagningen på nätet, är en webbsida dit ungdomar kan vända sig, för att få dels allmänna råd och tips om sexualitet, identitet och säkert sex, dels personlig rådgivning och stöd per mejl. Webbsidan är välbesökt och uppskattad. UMO har inte medel att drivas året runt, utan är stängd under sommar, jul, påsk och utbildningsdagar. I dag arbetar två sjuksköterskor/barnmorskor och de besvarar ca 8 000 frågor årligen mellan kl. 06.00 och 18.00.

De begränsade öppettiderna är ur ungdomars perspektiv illa eftersom behovet är lika stort, och kanske till och med större, under sommaren när andra instanser är stängda och sexuella erfarenheter ofta görs.

Sidan ger högkvalitativa svar på de frågor som ställs, men har enbart möjlighet att utlova ett visst antal svar per dag. Vi menar att UMO bedriver en liten men väl så viktig verksamhet och anser därför att verksamheten bör ha öppet dygnet runt alla dagar året om.

Barns rätt till eget biträde

Enligt en paragraf i föräldrabalken som infördes i mitten av 1990-talet ska den som utför utredningar i mål om vårdnad, boende och umgänge ta reda på barnets inställning och redovisa den för rätten. Enligt föräldrabalken har barn också rätt att komma till tals.

Barnombudsmannens undersökningar visar att lagstiftningen inte har fått önskad effekt. Mer än tio år efter att den trädde i kraft finns bara uppgifter om

att barn har fått komma till tals i drygt hälften av utredningarna om vårdnad, boende och umgänge. Miljöpartiet anser att barn ska ha rätt till eget offentligt biträde i mål som rör vårdnad, boende och umgänge för att säkerställa att barnet kommer till tals och att barnets intressen tas tillvara. Den personen ska ha särskilda kunskaper i hur man pratar med barn så att det blir tydligt vad barnet har för behov och önskemål. Ett sådant system finns redan när det gäller LVU, lagen om vård av unga, och fungerar ofta väl. Vi ser också att barnets biträde endast ska företräda barnet och se till barnets behov och t.ex. inte medla mellan föräldrarna.

Lokala och regionala möjligheter

Tillgång till skolaktiviteter och utflykter utan avgifter

Utbildningen i grundskolan ska vara avgiftsfri. Det gäller också skolmaterial, måltider och skolresor. Men idag säger skollagen att det också är tillåtet för skolorna att ta ut en obetydlig kostnad vid enstaka tillfällen.

Den formuleringen har blivit ett välanvänt kryphål för skolor och man har börjat göra allt vidare tolkningar av vad som kan vara tillåtet. Det blir allt fler avgifter på allt från att betala pennor, miniräknare, skolresor, matsäck, studiebesök och bussbiljetter. Vad som är en obetydlig avgift är inte klarlagt. Var och en kanske inte kostnaderna är så stora men sammanslaget under ett år och för flera barn är kostnaden inte obetydlig. Och för vissa föräldrar går smärtgränsen redan vid en tjugolapp.

Ett sätt att både synlig- och klagöra problemet är att kommunerna tar fram en policy angående vad som får tas ut av föräldrar i samband med friluftsdagar, studieresor, utflykter m.m. och hur många gånger per år etc.

Även inom förskolan händer det att föräldrar får stå för kostnader, såsom vid utflykter, teater etc. Vi menar att även den verksamheten bör vara fri från extra avgifter som ligger utanför barnomsorgstaxan.

Miljöpartiet ser det som av stor vikt att regeringen är tydlig med att utbildningen i grundskolan ska vara helt avgiftsfri och att det endast i undantagsfall får tas ut avgifter.

Avgiftsfri lunch i gymnasieskolan

Enligt lag ska skolmaten i den obligatoriska grundskolan vara avgiftsfri; och så är fallet. I gymnasieskolan, som är en frivillig skolform, har huvudmannen rätt att ta ut avgifter för skolmaten. Så sker också idag på vissa håll. Det finns dock flera skäl till att stärka rätten till gratis skolmat, även vid gymnasieskolorna: dels att en så stor andel av ungdomarna går i gymnasiet att den kan ses som allmän rättighet, och dels att eleverna behöver en näringsriktig måltid i skolan för att klara av att prestera optimalt i undervisningen. Ett annat skäl är att betalning för skolmaten riskerar att skapa klyftor mellan eleverna då elever med svagare ekonomisk bakgrund riskerar att inte ha råd med skolmaten då dessa kan använda studiebidraget till annat som är viktigare för dem än skolmaten. Detta understryks också av att flera organisationer som arbetar med

Fel! Okänt namn på

barn och ungas rättigheter har slagit larm om att barn från ekonomiskt utsatta familjer äter allt mindre och allt sämre näringsriktig mat. Undersökningar från bl.a. Lärarnas Riksförbund ger också för handen att skolresultaten segregeras utifrån socioekonomiska faktorer i Sverige. Ett ytterligare argument för avgiftsfria måltider på skolan är att eleverna på så sätt får en näringsrik måltid istället för att bege sig ut efter snabbmat som inte alltid är så hälsosam. Samtidigt har gymnasieskolan utvecklats till en skola som i princip alla ungdomar går igenom; det är en överväldigande del av alla ungdomar som på ett eller annat sätt passerar gymnasieskolan. Därför är det viktigt att införa rätten till avgiftsfri skolmat i såväl kommunala som fristående gymnasieskolor.

Skolfrukost

Ett sätt att stödja barn i utsatta livssituationer kan vara att skolorna serverar frukost. Det finns barn som går till skolan med tom mage för att det inte fanns frukost hemma eller för att det var för stökigt hemma, andra är för stressade för att äta på morgonen. Oavsett orsaken är det en dålig start på dagen. För en del barn och ungdomar är maten de äter i skolan den mat de livnär sig på.

De skolor som har infört skolfrukost t.ex. Ystads kommun, har sett positiva resultat. I en uppföljning som Ystads kommun gjorde uppger hälften av skolpersonalen att eleverna orkar mer, är lugnare och överhuvudtaget mår bättre.

Föreningen Skolmatens vänner menar att det finns tre argument för frukost i skolan:

Med mat i magen blir eleverna piggare, mer kreativa och orkar bättre med skolarbetet. Det är roligare att äta frukost tillsammans med kompisar än ensam hemma. Bra frukostvanor leder enligt flera undersökningar till bra lunchvanor.

Enligt den senaste kartläggningen som Skolmatens vänner gjort serveras det frukost på 13 procent av landets grundskolor.

Miljöpartiet menar att det är en god investering för alla elever men i synnerhet för de elever som lever i utsatta livssituationer, att erbjuda elever, från förskoleklass till årskurs nio, frukost. Därför menar Miljöpartiet att det bör utformas rekommendationer att skolorna erbjuder frukost.

Högre kvalitet på fritidshemmen

Rätt till fritids, även för barn till arbetslösa och sjukskrivna föräldrar

Barn vars föräldrar är arbetslösa har i dag inte rätt till plats på fritidshem. I samband med att maxtaxereformen infördes 2001 fick förskolebarn rätt till förskola eller familjedaghem om en förälder är arbetslös, men motsvarande infördes inte för skolbarn och fritidshem. I de nya skollagen finns det en viss skärpning men det lämnas fortfarande en öppning för tolkning av huvudmannen. Vad vi erfar trots skrivningen i den nya skollagen – *”Eleven ska erbjudas utbildning i fritidshemmet i den omfattning som behövs med hänsyn till*

föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om eleven har ett behov på grund av familjens situation i övrigt” – så har fortfarande inte barn till arbetslösa och sjukskrivna rätt till fritids utan det kommer även nu krävas en bedömning av kommunen. Vi vill att alla barn i åldern 6–12 år ska behandlas lika och ha rätt till skolbarnsomsorg, oberoende av vad föräldern gör. Barn ska inte gå miste om en viktig verksamhet och sitt sociala sammanhang för att föräldrarna blir utan arbete. Regeringen bör återkomma om detta.

Minska barngruppernas storlek

År 1980 var det 7,4 barn per årsarbetare på fritidshemmen och den genomsnittliga gruppstorleken var 17,8 barn per grupp. Idag är det 21,5 barn per årsarbetare och den genomsnittliga gruppstorleken är 38,1 barn per grupp enligt Skolverkets statistik. Cirka hälften av alla 6–12-åringar och 80 procent av 6–9-åringarna var 2009 inskrivna i fritidshem. Tio år tidigare var det 39 respektive 62 procent.

Skolverket skriver ”men med så stora grupper och så lite personal går det helt enkelt inte att fullfölja fritidshemmens uppdrag att stödja och stimulera barns utveckling och lärande samt ge barnen en meningsfull fritid.”

Allt för stora barngrupper är också en säkerhetsfråga. Föräldrar ska kunna känns sig trygga och säkra på att deras barn är i trygga händer.

Miljöpartiet menar att regeringen snarast bör se över situationen vad gäller barngruppernas storlek på fritidshemmen och fritidsklubbarna.

Högre kvalitet på fritidshemmen

Skolverket påpekar att det finns stora kvalitetskillnader mellan fritidshemmen, både mellan och inom kommunerna. Vi i Miljöpartiet värnar om att alla barn, oavsett var de bor, ska ha rätt till fritidshem med bra och fungerande verksamhet. Det är en viktig del av deras fritid.

Fritidshemmen är en pedagogisk verksamhet och bidrar till skolans målpuppfyllelse. I lägesrapporten från 2008 skriver Skolverket: ”Skolverket anser att situationen nu är av en sådan art att även regeringen måste uppmärksammas på behovet av kvalitetshöjande åtgärder i fritidshemmen.” Tyvärr konstaterar man också att det inte har fått någon effekt.

Miljöpartiet menar att Skolinspektionen bör ställa hårdare krav på hög kvalitet på en meningsfull fritidsverksamhet som ska stimulera till lärande. Tydliga kriterier för god kvalitet i fritidsverksamheten bör anges och kvalitetsredovisningar/utvärderingar bör ske regelbundet enligt kap. 14 i skollagen angående kvalitetsparagraferna.

Tillgång till kultur, bibliotek, musikskola

Miljöpartiet ser ett behov av att det finns öppna fritidsaktiviteter med bra vuxna, utan kostnad och utan att man behöver föränmäla sig, aktiviteter för unga där de bara kan få delta när det passar. Många barn som lever i utsatta livssituationer riskerar att få en sämre tillgång till kultur och musikskola på

Fel! Okänt namn på

grund av kostnaderna. Kostnader för undervisning och instrumenthyra kan i vissa kommuner vara mycket höga, likaså biljetter till kulturevenemang. Bibliotek kan vara en välbehövlig oas för många barn och erbjuda tillgång till olika medier.

Barns möjligheter till lov med aktiviteter

Sommarlovet är för de flesta barn och unga en lång kavalkad av aktiviteter och upplevelser men för en del är det en lång pina och dagar av otrygghet, liksom höstlov, sportlov, påsklov och jullov. Kommunerna har möjlighet att hjälpa alla barn att få stunder av obekymrad lek och avkoppling under skolloven genom att ta initiativ till spännande skollovsaktiviteter som är gratis eller till en mycket låg kostnad.

Stödgrupper för barn till missbrukande och/eller psykiskt sjuka föräldrar

De flesta barn som växer upp med föräldrar som har ett missbruk får ingen hjälp enligt en rapport från IOGT-NTO:s juniorförbund Junis. Ungefär 500 000 personer betecknas som riskbrukare av alkohol och många av dem är föräldrar. Enligt den enkät som Junis genomfört nås endast 1,5 procent av alla barn till alkoholberoende föräldrar av de stödgrupper i de kommuner där sådana finns. För att möta behoven hos barn som växer upp med missbrukande föräldrar eller psykiskt sjuka är det viktigt att det finns ett bra samarbete inom kommunerna mellan social-, skol-, kultur- och fritidsförvaltningar och att dessa har god kunskap om att arbeta med dessa barn. Utbildningar och insatser som stöttar förskole-, skol- och fritidspersonal som inom sina verksamheter tidigt kan hjälpa utsatta barn är också av stor vikt. Verksamheter som riktar sig direkt till barnen och deras föräldrar är också sådant som stöttar och hjälper barnen att klara av sin vardagssituation. Men kommunen måste våga se att det finns problem och prioritera det i sin verksamhet. I en del kommuner finns det redan fungerande samverkan och nätverk kring dessa frågor, i andra ingen verksamhet alls. Vi menar att kommunerna måste ta tag i denna fråga för att minimera risken att dessa barn själva utvecklar ett missbruk i framtiden.

Flera kommuner runt om i landet samarbetar med både IOGT-NTO och Svenska kyrkan med dessa verksamheter på ett positivt sätt.

Tillgänglig socialtjänst med god barnkunskap

När ett barn far illa är det viktigt att socialtjänsten kan ingripa i tid. För barnets skull är det viktigt med tidiga insatser och stöd till familjer med problem för att, så långt det är möjligt, undvika omplacering. De som fattar beslut om eventuell omplacering ska inte ha något annat än barnets bästa som grund för

beslutet. Frivilliga insatser och stöd kan förhindra behov av tvångsomhändertagande. Det är också viktigt att den som anmäler vet att anmälan tas på allvar och leder till handling.

Barnkompetensen hos socialtjänsten behöver i de flesta kommuner förbättras. Det krävs särskilda kunskaper och lyhördhet för att kunna samtala med barn. Barn tar tid på sig för att berätta och känner först av om personen är förtroendeingivande och orkar lyssna till deras berättelse. Det är viktigt att barnen vet att de kan lita på vuxenvärlden.

Samhället ska komma till barnen och inte tvärtom. Det är samhällets skyldighet att sluta upp kring barn och unga som behöver hjälp. Regeringen bör särskilt uppmärksamma detta.

Fungerande familjerådgivning

En väl fungerande familjerådgivning kan underlätta för många familjer att antingen leva vidare tillsammans eller att skiljas på ett sätt som i möjligaste mån är utifrån barnets livssituation.

Familjerådgivningen är antingen en kommunalt bedriven verksamhet och/eller en privat verksamhet som bedrivs enligt överenskommelse med en kommun och för vilken kommunen åtagit sig ett kvalitets- och kostnadsansvar.

Familjerådgivning finns i olika former, såsom den kommunala familjerådgivningen, men även kyrklig familjerådgivning samt helt privat familjerådgivning.

Kommunen får ta ut skäliga avgifter enligt kommunens egen taxa för verksamheter som familjerådgivning, föräldrautbildning inför adoption, dagverksamhet och verksamhet för barn och ungdomar som inte är av behandlingskaraktär. Avgifterna får dock inte överstiga självkostnaden.

Miljöpartiet ser att det är av stor vikt att kommunerna erbjuder familjerådgivning av god kvalitet till en låg summa så att kostnaden inte avskräcker från att söka stöd.

Stockholm den 4 oktober 2011

Magnus Ehrencrona (MP)

Agneta Luttröpp (MP)

Gunvor G Ericson (MP)

Jabar Amin (MP)

Peter Eriksson (MP)

Peter Rådberg (MP)

Jan Lindholm (MP)

Agneta Börjesson (MP)

Maria Ferm (MP)

Tina Ehn (MP)